

Відгук
офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Позднякової Олени Леонтіївни
про дисертацію Ісаєвої Олени Володимирівни
«Становлення та розвиток
системи спеціальної освіти на Дніпропетровщині
у другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століття»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Актуальність роботи. Вибір теми дисертаційного дослідження є абсолютно виправданим: актуальність відповідає запитам сучасного суспільства. Інтегрування національної системи освіти до європейського й світового освітнього просторів робить освіту однією із найважливіших напрямів державної політики України. У процесі демократизації українського суспільства неабиякого поширення набувають ідеї гуманізації освіти й пріоритетів особистості. Перед державою особливо гостро постає питання про забезпечення рівних прав і можливостей для учнів з особливими потребами в новій соціальній ситуації, умов для їхньої успішної інтеграції в суспільство. Упродовж багатьох років в Україні більшість дітей з особливими потребами здобували освіту в спеціальних закладах, які до останнього часу залишалися для них традиційною та провідною формою навчання. І в умовах стрімкого впровадження в Україні на початку другого десятиріччя ХХІ століття інклюзивної форми освіти заклади спеціальної освіти залишаються затребуваними. У цих закладах діти з особливими потребами здобувають освіту, яка спрямована на формування знань з основ наук, вдосконалення особистісних якостей, корекцію порушень розвитку й подальшу соціалізацію. Корекційні заняття забезпечують не лише виправлення порушень психофізичного розвитку, а й забезпечують вплив на особистість загалом для досягнення позитивних результатів у навчанні, вихованні та інтеграції в суспільство. Останнім часом зміни у парадигмі спеціальної освіти в Україні відбуваються не лише для того, аби зберегти

набутий досвід спеціальної освіти, але й примножити його, виробити сучасні технології корекційно-компенсаторної роботи з цією категорією дітей, створити умови для реалізації їхнього права на вибір типу освітнього закладу та змісту і форм освіти. Тож теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка функціонування закладів спеціальної освіти в сучасних умовах є надзвичайно актуальними.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів. Представлена робота підпорядкована єдиній логіці і достатньо повно презентує хід і результати дослідження. Слід відзначити міцне теоретичне підґрунтя, чітко окреслену методологію наукових підходів до розв'язання поставлених завдань, правильну організацію експериментальної роботи. Дисертанткою конструктивно обґрунтовано застосування наукових підходів у науковому дослідженні. Проведено ґрунтовний аналіз основних категорій дослідження. Дослідниці вдалось на основі глибокого і різнобічного аналізу літературних джерел виокремити наявні суперечності, що потребують розв'язання, визначити основні напрями дослідження означеної проблеми. Авторка грамотно проводить експеримент, доводить його результативність за допомогою якісного і кількісного аналізу, а результати дослідження належним чином апробує у вітчизняних та зарубіжних публікаціях.

Заслуговує схвалення коректність визначення мети, об'єкта, предмета дослідження. Погоджуємось із окресленими завданнями дисертаційної роботи. Таким чином, аналіз основних позицій дисертації дозволяє скласти загальне позитивне уявлення про науковий апарат роботи, її теоретичні засади та визначає наукову цінність і логіку зазначеної праці, що представляє собою повний дослідницький цикл.

Наукова новизна отриманих результатів визначається обраною темою дослідження, його теоретичною та практичною значимістю з огляду на актуальність роботи. Науково обґрунтовано та експериментально перевірено запропоновану дисертанткою модель системи функціонування спеціального закладу освіти та організації корекційної роботи з дітьми з особливими

освітніми потребами, представлено результати формувального експерименту моделі системи функціонування спеціального закладу освіти та організації корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та розроблено рекомендації щодо запровадження даної моделі, апробовані в ході проведення дослідження в комунальних закладах освіти Дніпропетровської обласної ради протягом 2022/2023 навчального року.

Дисертанткою аргументовано й цілісно обґрунтовано концептуальні засадничі принципи моделі дослідження, зокрема здійснено розлогий теоретико-методологічний аналіз вивчення розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Дніпропетровській області. Наголосимо, що у дисертації імponує насамперед творче осмислення Ісавою О.В. як теоретичного змісту, функцій, структури досліджуваних ключових положень змісту спеціальної освіти, так і їхня виражена інтерпретація.

Звичайно, доречно відзначити авторське досягнення – аналіз особливостей розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні, зокрема Дніпропетровщини, в сучасному вимірі, узагальнення національного та міжнародного нормативно-правового забезпечення розвитку спеціальної та інклюзивної освіти України. Дисертанткою встановлені основні підходи до реалізації права на освіту дітей з особливими потребами в Придніпров'ї. У роботі сформульовано теоретико-методологічні положення щодо розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Дніпропетровській області. У дисертації вперше проведено аналіз розвитку спеціальних освітніх закладів на Дніпропетровщині з 1945 року по 2023 рік, які були відкриті, а у подальшому перейменовані.

На основі проведеного теоретико-експериментального дослідження автором визначено та напрацьовано теоретико-методологічні положення щодо розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. У роботі вперше проведено розмежування на періоди розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні, визначено особливості спеціальної та інклюзивної освіти

Дніпропетровщини, удосконалено аналіз генези системи спеціальних освітніх закладів.

Структура рецензованої праці відповідає меті і завданням дослідження, що зумовлює її логічну обґрунтованість і завершеність.

У першому розділі описані теоретико-методологічні основи розвитку системи спеціальної освіти України, зокрема розглянуто становлення та розвиток системи спеціальних освітніх закладів, історію розвитку спеціальної освіти в Україні та зосереджено увагу на конкретизації особливостей спеціальної та інклюзивної освіти Придніпров'я.

Другий розділ роботи присвячено розгляду системи становлення спеціальної освіти Дніпропетровщини. Тут розкрито соціально-педагогічні передумови становлення спеціальної освіти на Дніпропетровщині у період з 1945 по 1970 роки, проаналізовано формування мережі спеціальних закладів освіти у 70-ті – 90-ті роки ХХ століття. Авторкою дисертації детально проаналізовано та структуровано етапи розвитку спеціальної освіти на Дніпропетровщині у роки незалежності (1991 – 2010 роки) та трансформації спеціальної освіти Дніпропетровщини в умовах розвитку інклюзивної освіти.

Третій розділ присвячено висвітленню формування системи функціонування спеціальних закладів на сучасному етапі. Дисертанткою запропоновано модель системи функціонування спеціального закладу освіти та організація корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, здійснено теоретико-методологічний аналіз вивчення результатів формувального експерименту моделі системи функціонування спеціального закладу освіти та організації корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Авторкою запропоновано рекомендації щодо запровадження моделі системи функціонування спеціального закладу освіти та організації корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Важливим науковим результатом дослідження слід вважати аналіз особливостей розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні, зокрема

Дніпропетровщини, в сучасному вимірі, узагальнення національного та міжнародного нормативно-правового забезпечення розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

Матеріали дослідження можуть бути використані в організації освітнього процесу закладів спеціальної освіти, в процесі підготовки фахівців різних рівнів освіти та в практичній діяльності керівників закладів освіти.

Фактів про наявність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні зауваження та пропозиції до змісту дисертації.

1. Робота, безумовно, була б довершеною, якби були представлені в опитувальниках III розділу також батьки дітей з особливостями розвитку, роль яких як учасників освітнього процесу наразі стає все більшою. Співпраця з батьками є важливим компонентом забезпечення успішної роботи спеціального закладу освіти та організації корекційної роботи з дітьми та підлітками з особливими освітніми потребами.

2. Вважаємо доречним розширити наявний у III розділі перелік використання диференційованих корекційних та навчальних методик, який є надзвичайно важливим компонентом у моделі системи функціонування спеціального закладу освіти, спеціальними методиками «Піктограми» та «Нумікон».

3. На нашу думку, у розділі III слід було б глибше охарактеризувати та представити засоби інформаційно-комунікаційних технологій, які впливають на процес функціонування закладів спеціальної освіти в умовах дії воєнного стану або карантинних обмежень.

Зроблені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Ісаєвої О.В.

Враховуючи актуальність проблеми, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів, дисертаційне дослідження «Становлення та розвиток системи спеціальної освіти на Дніпропетровщині у другій половині XX століття – на початку XXI століття» є завершеним

самостійним науковим дослідженням, виконаним відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Ісаєва Олена Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри спеціальної освіти
Комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Олена ПОЗДНЯКОВА

*Підпис засвідчує
Сторінка інспекції
з кадрів*

Л. С. Куріло